

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati, za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gold., za pol leta 8 gold., za četrt leta 4 gold. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gold., za četrt leta 3 gold. 30 kr., za en mesec 1 gold. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kraje, za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele za celo leto 20 gold., za pol leta 10 gold. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gold. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gold. — Za oznanila se plačuje od četrti stopne peti-vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celovski cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa“. — Opravništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši.

(?) **Iz Dunaja** 14. maja.

(Izv. dopis.)

Nemško-centralistična stranka, njena sistema in njena vlada je se svojo „latinščino“ pri kraji, to je, osnovala je k otvorjenju svetovne razstave finančno krizo na škodo prebivalstva. — Samo takšna sistema, ki vsako avtonomno življenje v kronovinah zadušuje in vso državno oblast v središči edini, more s pomočjo majhne stranke toliko škode prinesiti. — Najprej so se stroški za svetovno razstavo na 6 milijonov proračunili, potem za 9 milijonov, kasneje skupaj na 15 milijonov povišali.

Plačevalci davkov v vseh kronovinah morajo vsled sklepa nemške centralistične večine v državnem zboru stroške plačevati, da si tudi se jih nij vprašalo, jeli so ti stroški koristni. Samo krivo gospodarstvo, tendenciozno zanemarjanje vsake kontrole pri stavbi in pri vsaki izdaji je uzrok, da je svota stroškov toliko mogla narasti, in strankarstvo nasproti udeležnim obrtnikom notranje države na eni strani, kakor brezkončno ropavanje tujcev na Dunaji je velikanskemu podvzetju „fiasco“ pripravilo.

Kakor pa je bilo na korist ene stranke, z izpodbujanjem ideje o svetovni razstavi pred svetom se hvalisati, „da je Avstrija zdaj, kljub izgubam in zamenjenemu stališču svoje moči v Evropi moralno in materialno najbolj napredovana in glede notranje moči sosedom enaka država“ — vendar je zahtevala doslednost vladne sisteme, da je v finančnem oblasti videz veljal za resnico. Ob istem času namreč, ko so Prusi vsled francoske vojne 5 milijard frankov vojne

odškodnine v žep vtakniti imeli, in ko bi lahko razumljivo bilo, da bi v Berlinu borzno sleparstvo bilo finančne glave zmešalo, tačas se je na Dunaji podelila cela, nepregledna vrsta koncesij za delniška podvzetja, — ki so zahtevale stotine milijonov — in za katerih ustanovljenje nij bilo nikakšne ekonomične potrebe.

Izredno se je tu dajala prednost: ljudem od centralistične stranke.

Kako se je to vršilo?

Prvič so pri tem „fiskalni“ oziri odločevali, ker pri delniških podvzetjih se knjige javno vodijo in od skupljenega delniškega kapitala se da lahko dohodninski davek odmeriti in laglje izterjati, nego pri zasobnikih.

Drugič se je toliko činiteljev in podpor za politične namene v materialni nameri ustvarilo — kolikor je novih podvzetij na Dunaji naraslo, — toliko podpornikov za to sistemo, kolikor je bilo novih oderuhov.

Tretjič se je bila ugnezdila navada, (katere posledice smo zdaj doživeli) da se je pri teh novih delniških podvzetjih

a) na vsako delnico po 200 gld. samo en del, t. j. 30 ali 40% vplačati dalo, ... večji del pa je v zraku obvisel, samo da se je papir laglje spečal.

b) K temu pa se je po dunajskem novinarstvu (vsi časopisi so tukaj nakupljeni od banknih zavodov) vselej vsaka nova ustanova hvalisala in vsako nepoznano podvzetje v najugodniše sodilo in se mu lepa prihodnost obetala.

c) Na borzi so tako imenovane delnice, prav za pravčasne-liste z majheno vplačo toliko sleparsko povišavali, da

jih je največ bilo dva ali trikrat višje v kurzu zapisanih.

d) Podeljevale so se celo take koncesije, da je delniški zavod, n. pr. nekaj let samočasne liste v prometu imel, in nij hotel vse popolno vplačati, prav lahko dovoljenje od vlade dobil: novečasne liste izdati, ne da bi, kakor rečeno, stare dal vplačati. To vse, da se „švindel“ na borzi pomnoži.

Zdaj pa se naj reče, da to vse z nemškim centralističnim sistemom nič opravi nima? Kako? Zakaj to pod Belkredijem, Potockijem, Hohenwartom nij bilo? Le leta 1869 pod Giskro, Hasnerjem, Herbstom in 1873. leta pod Auerspergom, Lasserjem! — Ne! zdrava pamet pravi vsakemu, nepristransko sodečemu človeku, da se le umetno poslopje državne mašine po takih umetnih „rečeh“ podpirati mora; ker večina avstrijskih narodov želi in hoče samo pravo in poštenost v državnstvu in enakopravnost za vse. Mi moramo vsi, ki trpimo naš način vodstva vzajemnih zadev, z roko v roki iti pri predstojajočih volitvah — delati, da z zedinjenimi močmi môro od sebe odvalimo, ki nas tlačijo vse.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 19. maja.

Poljski listi ostro obsojajo vlado zaradi suspendovanja bankine akte. „Gazeta Narodowa“ pravi: „V tistem trenutku, ko je vlada, da reši tiste sfere, ki so pri vseh, kateri so iskro pravoljubja v srci ohranili, brez vsega spoštovanja, glavne točke bankine akte suspendovala, t. j. dovolila, da agio raste,

Listek.

O bulgarski umetni industriji.

(Konec.)

Vrakoa je razen Vidina posebno zaradi svojih srebrnih izdelkov na glasu. Tam sem stopil v delavnico prvega filigran-umetnika in sem komaj svojim lastnim očem verjel, videč priprosto orodje, s katerim je poln finega okusa prenežne arabeske, cvetice, zvezdice itd. iz sreberne šibice zvijal. Iz teh je potem sestavljal tiste mnogo občudovane ročaje pri čašah za kafé, pri skudelah za sadje, lepotine na turških pipah itd., ki so turškim velikašem po haremihi pravi ponos.

Dasiravno čudovita, je vendar lože razumljiva večkrat za res klasična oblika in olepšava keramiških izdelkov po vsej Bulgariji. Kakor v Valahiji in deloma po Ogerskem, Sibirskem itd. so se brez dvombe tudi po teh deželah ohranile mnoge rimske posode, katere so se tradicionalno posnemale.

Od morja in od Donave sem pa žuga obrten boj temu podedovanemu staremu okusu. Italijanska renaيسانca vsaj, skoro gotovo po dubrovniških mojstrih semkaj zasejana, se je v bulgarskih rezbarijah, in celo v zidarstvu utrdila. V nobeno novejih cerkvenih zidav po balkanskih deželah ne moreš stopiti, da bi ne opazil očividnega upliva italijanske umetnosti. Velikokrat se človeku zdi, da so bogati cerkveni stoli, ikonostasis in druga cerkvena oprava v Benetkah narejeni in vendar sem bil večkrat sam priča, kako so se vse te stvari v delavnicah poleg popovskih hiš izdelavale. Režejo jih iz hrastovega ali orehovega lesa posvetni mojstri, še lepše pa posamezni popi in njih sinovi. Prekrasni križi, rožni venci pribajajo samo iz samostanov, in sploh se bulgarski menihi v nasprotju s svojimi srbskimi brati veliko več bavijo z različnimi lahkimi opravki, malajo svete podobe, izdelujejo portraite, tiskajo knjige itd.

Skoro v vsaki hiši po mestih gospe rade

tkajo lahko, rujavkasto robo, ki se posebno za izdelanje poletniške obleke za gospode rabi. Modernizovani turški uradnik, kristijanski trgovec itd. imajo iz nje obleko. Nekatera balkanska mesteca to prekoristno tkanino fabriški izgotavljajo, izvažajo ter celo avstrijskemu in angleškemu lahkemu blagu konkurencijo napravljajo. — Tudi trakarski in pasarski izdelki se izvažajo v Sibirij, Valahijo in celo v Smirno. Zlatom prepolnjeni in mnogočislani bašliki (kinč na konjskih glavah), katerim se o slavnostnih sprevedih velikega Sultana zaradi njih krasote vse čudi, so tudi na Balkanu doma. V Travni sem videl konjski lišp, namenjen trnovskemu paši, za 200 cekinov, pa vendar še nij bil najdražji.

Najbogatejša obrazovalna zmožnost združena s prirojenim ritmom za harmonijo črt in barv pa se najjasneje kaže v izdelavanju balkanskih pogrinjal in tepihov. Znano je, da se nahajajo celo v najubožnejših hišah tepihi po tleh in po sedežih pri Turcih in

dragotina se pomnoži, financijsko prerogojenje države na dolga leta odloži in mogoče za vselej spodkoplje; v tistem trenutku, ko vlada to postopanje z neogibno potrebo motivira: — kako se obnaša v ravno tistem trenutku tista vlada, ali boljše rečeno, njihni organi v provincijah, ako gre za povzdigo blagostanja, za oprosteno iz odrtiških krempļev, ako to oprosteno Čehe zadeva? Komaj nekaj tednov je minilo, ko je — hvala sekaturam fiskusovim, elementarnih škod ne glede, več sladkorskih tovarn na Českem prišlo blizu do pogina. Te tovarne reprezentujejo kapital in delo tisočih čeških kmetov; njihov pad ne bi bil le te, nego tudi dačno moč cesarstva ruinoval. In vlada nij pomagala, formalitetno pulenje finančnih vlad nij nehala, in poluradni listi nijso na celi stvari nič videli, kot pravično kazni za Čehe, za to, da se nečejo v nemške spakarije spreobrniti.“

Nemci so imeli v Toplicah velik shod zavoljo priprav za direktne volitve. Pri tem zboru se je javno pokazal razpor med mladimi in starimi. Govorniki mladih sta bila dr. Pikert in Knoll. Terjala sta, naj se za državne poslance izvolijo novi možje s čistimi rokami. Stari pa, katerih je bila velika večina, skupaj zbornana po Herbst-u in dunajski kliki, so se posmebovali govorom mladih in sklenili pri stari gardi ostati. Intrigantni Herbst je tedaj zopet zmagal nad poštenjšimi nemškimi elementi. K temu pripomaga je tudi vlada, katera hoče siloma zveste jej stare mameluke v državnem zboru ohraniti si. Zato je minister Lasser sam v Toplice k zboru potoval. Oficijozni listi so polni veselja vsled te zmage in pozabe celo na en dan krizo na dunajski borski.

Vnanje države.

Na **Francoskem** je začela včeraj narodna skupščina zopet zborovanje. Monarhisti so baje pripravili zopet mnogo interpelacij, s katerimi bodo delali pri dvomljivi večini vladi preglavico. Odstopila sta ministra Goulard in Jules Simon, ki reprezentirata skrajne stranke v ministerstvu. Ker je mesto prvega Casimir Perier imenovan ministrom notranjih zadev, se mora politični položaj na Francoskem kmalu zjasniti. Perier je vodja levega središča, na katerega se je dosedaj v narodni skupščini Thiers najbolj opiral. Skušal bode baje napraviti zvezo s poslanci leve, a poslednji hočejo pod vodstvom Gambette varovati svojo neodvisnost.

Nemški državni zbor je sprejel v petek postavo o preskrbljevanju v vojski pohabljenih v tretjem branji. Sprejet je bil po hudi debati tudi predlog meklenburških poslancev, po katerem dobi ta dežela ustavni zastop, ki bo imel pravico, votirati budget in nove deželne postavne. Tako se bo upeljala tudi v deželi „Haslingerja“ vendar enkrat kon-

stitucija. Pri razpravi o vladnem poročilu, kako se je oskrboval preteklo leto Elzas i Lotaringija je interpeliral poslanec Windhorst vlado, do kedaj bode ondi še trajala pruska diktatura. Na to se oglasi Bizmark (pervikrat, odkar je prišel iz Petrograda) ter izreče, da do 1. januarja 1874, ako ne sklene državni zbor v tej zadevi drugače. Za nadaljno uredbo bode došel državnem zboru poseben predlog. Sicer pa je rekel Bizmark, da je treba francoske simpatije v Elzasu zatirati in zagotovljati, da bode v tem oziru razvil vso svojo energijo. Alzasijanci bodo imeli lepe dni pod nemško vlado! V svojem govoru je Bizmark tudi redko odkritostjo izrekel, da Nemci nemajo spretnosti pridobiti si simpatij, kar staremu železnikarju radi verjamemo.

V **Italiji** se pojavlja čezdalje hujši opozicija proti sedanjemu ministerstvu. Že pri glavni debati v postavi zaradi odprave samostanov so poslanci Doda, Cairol, Ferrari in drugi hudo grajali ministerstvo zaradi polovičarstva v tej zadevi in zaradi silovitega zatiranja opozicije, očita je Lanzi, da je v tej zadevi inkonsekventen. Mnogo poslancev desnice je vsled tega prestopilo k radikalcem, tako bode polovičarski ministrski predlog naj brže zavržen. Enako so bili zavrženi tudi predlogi finančnega ministra Sella v vseh odsekih poslanske zbornice. Po tem takem se bode moralo ministerstvo Lanza v kratkem umakniti odločnejšim možem.

Angleški parlament bode 29. t. m. svoje seje odložil čez praznike. Pri dopolnilnih volitvah so zadnjič zmagali v dveh krajih konservativci. Uzrok se išče v tem, da mnogi Angleži nijso zadovoljni s tem, da je Angleška izgubila skoraj ves upljiv na tujem. John Bull se bode le počasi odvadil svojega bramborizaranja. Ker se sultan sansiburški nij hotel udati zahtevam Angležev zaradi odprave kupčije s sužnjimi, je šel admiral Cuming z angleškim brodom tja.

Dopisi.

Iz Trsta, 15. maja. [Izv. dop.] Ker je dopisnik iz okolice z dopisi v „Slovenski narod“ pojenjal, hočem jaz nadaljevati, to kar je on začel. V prvo naj omenim karakteristični dogodjak, ki se tiče srenjskega pašeta, komisarja Košute, Slovencem že znane hudega Lahona. — V tržaški okolici je navada, da napravijo fantje po vaseh prvo nedeljo v maju sredi vasi rano v jutro ali po noči visok mlaj. To so tudi letos naredili vrli slovenski fantje iz Proseka na

prostornem kraju pred hišo g. Košute, ter ovesili lepo narodno trobojno zastavo na višek. Komaj so začeli ljudje rano vstajati, že zapazi nekdo Košutovih kreatur visoki mlaj in vihrajočo narodno trobojnico, ter hiti s sveto udanostjo Košuti naznanjat grozno hudobnost, da so se predrznili proseški fantje, slovensko zastavo na visočino obesiti! Košuta, to čuvši, hitro leti gledat, in ko ugleda zastavo, — kri mu v glavo stopi, srdito se oblači, sam ne vé, bi li črevlje pred obul, ali klobuk pokril, vse pleše krog njegove glave in v vsakem kotu se mu vidi kak Slovenec z zastavo.

Napol opravljen hiti k ondotnim žandarjem, ter ves spehan naznanja vodju veliko predrznost Slovencev: da so obesili „republikansko“ zastavo v sredi vasi, na visoki drog! Zahteva od žandarmov, da naj nemudoma priskočijo in „grde narodne cunje“ z droga strgajo. Toda možicelj se je to pot spekel. Žandarski vodja odgovori jako hladnokrvno, da se ne more kaj takega nikdar zabranjati, da trobojna zastava nij protipostavna, temuč privoljena, ter da nema nikakoršnih instrukcij in ne vé, zakaj bi moral kaj takega storiti. Ves plah, bled in srdit se vrne Košuta domu, gre v svojo sobo in jezno zaluča vrata za soboj. Potem sede k mizi, zgrabi pero trdno v roko, ter piše velik raport mestnemu starešinstvu v Trst. V velikem raportu do magistrata britko toži, da vihra „republikanska“ zastava sredi vasi prav pred njegovo hišo! To se ve da, bi bil ubogi zaslepljeni človek in renegeat rad videl, da bi bila vihrala italijanska zastava. On terja, da, ker ga žandarmi nečejo slušati, naj mestno starešinstvo nemudoma prepove, da bi visela slovenska zastava, ker se ne sme več kaj takega primeriti na italijanski (!) zemlji, kajti ravno pot skozi Prosek drži na Laško! Ali ti nij znano, gospodin Košuta, da se po istem potu tudi v Skeden pride, kjer se pase brez števila živali s posebnimi ušesi?

Iz Zagreba, 17. maja. [Izv. dop.] Plače profesorjev na naših srednjih učiliščih so se vendar enkrat za stalno vredile in povišale. Temeljna plača iznaša na leto 900 gold., vsaki kvinkvenal 200 gl., stanarina do plače letnih 1200 gl. 20 %, preko 1200 gold. do vključno 2000 gl. pa 10 % in za Zagreb še po vrhu mestni doplatek 150 gold. Na pravoslavnej akademiji iznaša temeljna plača za rednega profesorja 1800 gl., za izrednega pa 1500 gl. Ostala beriva za akademijske profesorje so pa celo enaka onim za profesorje na srednjih učiliščih. Tudi uradniki so dobili stanarino enako kakor profesorji. Dolgo se je naša vlada obotavljala, bog si ga vedi, iz kakšnih razlogov, te povišane plače v tečaj staviti, in močnega pritiskanja na njo je bilo treba, predno se je na zadnje primorana s kislim obrazom na to sklonila. Če bi bila njena obveljala, ne bi niti profesorji, niti uradniki še denes povišanih plač imeli.

Od leta 1866. sem živi v Zagrebu in v Karlovci kakih 20 črnogorskih emigriranih familij. Pred 15 leti godili so se namreč v Črnigori neki politični umori, in vsled teh je moralo rečenih 20 familij iz dežele pobegniti. Do prusko-italijanske vojske leta 1866. so bile te črnogorske familije v Dalmaciji. Ono leto jih je pa avstrijska vlada, od katere so letno subvencijo dobivali, v

pri kristjanah. Moslim poleg tega potrebuje še posebnega tepiha za molitev. Ta izredna poraba različnih pogrinjal določuje industrijsko fizioznomijo celih okrajev posebno pa pirotske in ciporoviške okolice. Skoro vsaka hiša je tam fabrika. Moški in ženske volno zbirajo, predejo in barvajo. Tkanje pa je ženski izključivno opravilo. Tepih velikosti 16 kvadratov ob enem času izdeluje 4—6 deklic in žen. Deklice so večkrat še prav mlade, pa vendar tako urno in pridno tkajo kakor odrasle; brez vseh vzorcev nastajajo pod njih rokami tiste tradicijone, mične, pisane geometrične podobe, katerim se je na zadnji pariški razstavi svet čudil in katere od tedaj celo prve francoske, dunajske in berlinske fabrike posnemajo.

Nij moja namera v tem sestavku naštevati vseh, na mnogih potovanjih nabranih posebnosti bulgarske industrije, v katerih Bulgar jasno kaže, kako sposoben je za umetno industrijo pa za tehnične umetnosti.

V svoji ljubezni do industrije se tako dobrodejno loči od boljše za boj vnetega in s trgovino se bavečega Srba. Toda Bulgar nij samo odličen glede svojega čuta za oblike in barve, za rokodelsko urnost in pridnost, nego ima tudi znamenit stavbni talent, kar se jasno kaže iz zidave njegovih hiš, iz vodovodov, mostov in cerkva. Najlepši most na Bulgarskem čez Jantro sta postavila dva domača mojstra. Stolne cerkve, mnoge mošeje, sinagoge po velicah mestih z visocimi kupljami, minareti itd. so tudi delo neizšolanih Bulgarov, ki znajo le za silo s svinčnikom kaj malega načrtati.

Kako bi se prirojeni talenti bulgarskega naroda razvili, ko bi hotela turška vlada kakor sem že v začetku omenil, vsaj kaj malega tem oziru storiti. Tako sklepa Kanitz svoj članek, iz katerega se lahko posname, kako veselo se bode razvijal bratovski nam bulgarski narod, kadar se osvobodi izpod prokletega jarma azijskih divjakov.

Zagreb in v Karlovec internirala. Državna subvencija, ki je iznašala kakih 25.000 gold. na leto, se jim je te dni odpovedala, in vsled tega so sklenili, črnogorskega kneza Nikola za pomiloščenje in kazni prosto vrnitev v svojo domovino prositi. Knez Nikola jim je dal na znanje, naj vsaki posebej prosi, ter jih zagotovil, da bodo njih prošnje uvažene. Kadar bo knez dunajsko svetno razstavo obiskal, bo šla posebna deputacija teh naših emigrantov mu pokloniti se.

Za investitucije v vojniški krajini sestavil se je poseben odbor, ter se več dni o tem predmetu posvetoval. Njegovi predlogi, o katerih se pa nič natančnejšega ne sliši, se bodo, kakor službene „Nar. Nov.“ poročajo, v proračun za leta 1874 postavili.

Iz Pešte ne čujemo nič, prav nič, da! nekoliko naših zastopnikov je še denes kljub Živkovičevji opomeni v Zagrebu. Na deja na povoljno rešitev državopravnega prepira med našo in ogersko kraljevino je že čisto blizu zmrznjenja.

Naše javno mnenje obsojuje odločno suspendiranje bankakte, ker v tem vidi nakano, da se hoče smrtni udarec od organiziranega švindla odvrniti. Po borzijanskem „Kraču“ niso narodi nič izgubili, po suspendiranju bankakte pa bodo. To je razlika. Zavolj tega tudi ne odobravamo privoljenja ogerskega finančnega ministra, ter vidimo v tem nepremišljeno prenagljenje.

Domače stvari.

— („Sokol“) Društvo „Sokol“ je imelo v nedeljo občni zbor. Navzočnih je bilo okolo 50 udov. Starosta dr. Zarnik je odložil svoje mesto in namestu njega je bil za starosto voljen skoro enoglasno g. J. Noli. Za podstarosto smo izvolili g. Fr. Drenika, v obzor g. M. Armiča. Odboru se je naložilo, naj vloži na višje oblasti energično pritožbo proti naredbam od strani magistrata in deželne vlade, vsled katerih „Sokol“ kot društvo iz mesta ne sme izletov delati.

— (G. Noliju) kot regisseurju slovenskega gledališča, so v nedeljo izročili slov. igralci in igralke lep album in prstan v spomin in znamenje hvaležnosti. Gosp. Geceelj je govoril primeren govor.

— (Krivica Slovincem) „Gl.“ piše: Slovenske občine v gradiščanskem okraju (7880 prebivalcev) plačuje 14.986 gl. 46 kr. neposrednega davka in 25% doklade za šole, to je 3736 gold. 61 kr. Okrajni šolski svet v Gradišči vzdržuje vsem Slovincem v okraju eno redno šolo III. vrste in plačuje nekoliko nagrad duhovnikom, kar stane okolo 800 do 1000 gld. na leto. Blizu 3000 gld. plačujejo Slovenci na leto v prid furlanskim šolam. —

Razne vesti.

* (O bolnem papeži) se piše: Zdravje svetega očeta se je nekaj dni sem bistveno shujšalo. On nij več v stanu, gibati se in ga morajo v naslanjači sem ter tje voziti. Noge so silno otečene. Zgornji deli telesa pa strašno medli in roke so enake onim kakega jetičnega. Lice je blede in usušeno, in osebe, ki bolnika dalj časa niso videle, ga več ne spoznajo. To silno hujšanje se vjema z vedno rastočim težkim prebavljenjem. Otekanje nog in popolno oslavljenje želodca so nezmotljive prikazni, da se Pius IX. smrti bliža, da najdalje v treh mesecih,

morebiti v treh tednih že, mora katastrofa nastopiti. Tedaj bi papež svoj 81. rojstni dan (rojen je 13. maja 1792) komaj veliko preživel.

* (Samomor starega moža.) Bogat 70 let star mož, major pl. Gillmann v Freiburgu se je oženil preteklega leta s komaj devetnajstletno, živahno deklico manjšega obrtniškega stanu. Mali zlet v Strassburg baronico v tamošnji penziji Prosky seznanil z lepoznavsko vzbujajočimi turisti, umetniki in diletanti in ji vzbudi goreče hrepenenje po odru, k občevarju s svetom; življenje nastrani svojega sopruha ji postane nestrpljivo. V takem položju piše ravnatelj kr. gledišča v Elzasu, mu naznanjajoč, da hoče moža zapustiti ter voliti zapeljivi oder pod njegovim vodstvom kot odškodovanje za vse prevare resničnega življenja. Direktor pa, časten mož se je čutil zavezanega, to njenemu očetu povedati. Nekovim še sedaj nerazumljivim načinom dobi soprug tisto pismo svoje žene v roke, in hitro se stari vojak spremeni v zdravitelja svoje dozdevno razžaljene časti. V boji za življenje odide uboga sopruha sicer trenutni smrti, ker je na njo namenjen strel jo le v trebuh, ali tako nevarno zadel, da zdravniki dvome na njenem ozdravljenju. Toliko gotoveje pa soprug samega sebe zadene. Naglo pokličejo pomoč, pa najdejo le mrtvo truplo.

* (Neusmiljeni samaritani.) Izgled strašne brezsrčnosti nam dajeta dva gospoda v hanoveranski provinciji. Nek mož pelje iz Dwoberga pri Delmenhorstu lončarsko blago. Po potu pade raz voza in, akoravno konji takoj obstoje, pride na navzdolni cesti vendar pod kolo. Žena, ki ga je spremljala, hoče ga iz strašne nevarnosti rešiti — kolo mu stoji ravno pred vratom in ga drži — ali zastoj nje prizadevanje. Dva gospoda prideta ravno mimo in žena ju lepo prosi, naj pomagata; onadva pa se zgovarjata, da nemata časa, ker se hoče eden s pošto peljati, drugi pa ga spremiti. Obljubita pa, od bližnje hiše pomoč poslati in gresta naprej, med tem ko si nesrečnež obupan prsi raztrga. Pri prvi hiši gresta gospoda notri in ko hišnemu gospodarju to povesta, lastnik nij mogel drugače nego elegantna gospoda hudo okregati, da nista takoj isti trenotek pomagala, in hiti kar je mogoče na nesrečno mesto. Bil je pa tako razburjen in zmešan zaradi tega, da je še le v svoji najhujši jezi na velik strah spoznal v enem onih gospodov — protestantovskega pastora tamošnje, in v drugem dušnega pastira sosedne občine. Pomoč pa je prišla že prepozno, nesrečnež je bil mrtev. Gospoda župnika pa sta imela na pošti še dosti časa, okrepčati se s kupico dobrega vina!

Narodno-gospodarske stvari.

O razlogih dunajske borzne krize

piše prav dobro in popularno „Soča“ med drugim sledeče:

Hrepenenje po hitrem bogastvu prešinilo je kmalu razne kroge in na Dunaji smo videli, kako so banke rastle kakor gobe, tako da zadnji čas so bili ustanovniki že v zadregah zaradi imen, kakor nam kažejo borzni listi, v katerih čitamo že prav smešna in čudno sestavljena imena. Ustanovilo se je leta 1872 v Avstriji 151 raznih zavodov na akcije, ti zavodi so skupaj predstavljali kapital od 861½ milijonov gld. A kje se je vzel ves ta ogromen denar, bo marsikdo vprašal. Še četrtna onega denarja nij bila vložena, ampak snovalo se je le na kredit; akcije novejših bank zastavile so se pri starejših in te starejše banke so jih prodajale, če le mogoče po višji ceni, kakor so bile vredne, tako na priliko so se prodajale akcije dunajske „Maklerbank“, katere so prav za prav imele notranje vrednosti samo 80 gold. ker se je samo toliko nanje uplačalo, po 260 gld., in to še pred enim mesecem. Denes se te akcije po 80 gold. dobivajo in ker jih nobeden neče kupiti, bodo najbrže še nižje pale, ker omenjena banka nema nobene

prave podlage, ampak dela le na dobiček z borznimi papirji.

Enakih bank je na Dunaji vse polno in denes stojé kurzi njih delnic vsi za 100 in še več gold. nižje, nego so stali pred enim mesecem. Gorje tedaj posestnikom takih papirjev, še huje gorje pa borznim igralcem. Ti zadnji namreč ne plačajo akcij precej, ampak delajo pogodbe z bankami, da bodo kasneje, morda čez 1 mesec akcije vzeli po domenjeni ceni; postavimo: nekdo bi se bil pogodil z eno banko, da bo čez 1 mesec prejel 100 delnic kake banke po ceni od 260 gold., on namreč špekulira na to, da bodo akcije med tem časom zrastle in da bo lep dobiček naredil pa nič denarja za to ne potrosil. Akcije pa padajo in so vredne le 160 gold., pride čas, ko jih je treba rešiti, ali pa plačati diferenco (razložek na ceni). Pri tem vzgledu bi bil razložek 100 gld. pri vsaki akciji in igralec mora plačati pri 100 akcijah 10.000 gold. difference. Zdaj pa mislite si igralca, ki se pogodi za 1000 in več akcij, kakor jih je dosta na Dunaji in imeli boste zapopadek neizmernih zgub in naenkratnega obubožanja bogatih družin. Naj še tukaj dostavimo, da tudi banke včasih nimajo v zalogi akcij, katere tako prodajajo, ampak da se sploh pogodijo, da bodo prejele ali pa izplačale razložek na kurzu, potem smo čitateljem predložili, kaj je prav za prav tako zvani „Differenzgeschäft“, o katerem se tako pogostoma sliši.

Na Dunaji so se ustanovile tudi take banke, katerih početniki so precej podpisali vse akcije, včasih za več milijonov gld., dasiravno vsi skup niso imeli toliko premoženja, da bi pokrili deseti del podpisanih delnic. Še predno je začela banka kako poslovanje, vrgli so delnice na borzo ter jih prodajali po 20, 30% dražje od njih nominalne vrednosti in zaslepljeni ljudje so jih kupovali samo zato, ker so bile tako visoke v kurzu. Ustanovitelji so pa s tako spekulacijo, katero imenujejo borzijanci „Sindikati“ (če kaka banka prevzame prodajo novih akcij se tudi pravi, da je prevzela „Sindikati“) dobili, a niti krajcarja ne uplačavši neizmerno dosta denarja, to je 30 gold. od vsake akcije po 100 gld. nominalne vrednosti. Iz tega je razvidljivo, da je ussanovljenje novih bank lepo sredstvo do hitrega bogastva in nij se čuditi, da med ustanovitelji takih bank čitamo imena visokih rodbin, bivših ministrov in sploh vse ustavoverne mogotce.

A zdaj bo še marsikdo poprašal, kako pa nastane to, da ti borzni papirji tako nenkrat čez noč zgube polovico svoje vrednosti? To nastane prav lahko in sicer za to, ker večina teh papirjev nema druge zavarščine nego kredit velikih bankirjev in bank. Ko bi imele vse akcije kako realno in sicer nominalni vrednosti primerno podlago, to je, ko bi se nanašale na istinito premoženje, ne bi bilo tega mogoče, tako pa je, kakor hitro močen bankir, ali močna banka takih papirjev neče več držati v hrani ali zastavi. Zadnja prekucija na dunajski borzi se je najbrže zgodila zato, ker so naši in nemški veliki bankirji močno udeleženi pri francoskem posojilu; na te bankirje je francoska vlada trasirala menjice; ker pa je zapadel l. t. m. velik obrok francoske vojskine odškodnine, katero mora Francoska Nemški plačati (menda čez 1500 milijonov frankov), in ker so tedaj zapadle tudi na ta znesek nazivajoče se francoske trate na avstrijske in nemške bankirje in ker Nemška država nij hotela več za plačilo sprejeti menjic na London, kakor navadno, ampak je terjala denar, so morali vsi bankirji nemškimi cesarskim denarnicam neizmernega denarja plačati, tako da so hipoma ostali skoro brez evenka ostali. Pri takem položju se je najbrže primerilo, da je prišel kak posestnik akcij h kaki banki in da je hotel prodati svoje papirje; a banka v denarni zadregi mu nij hotela ponujati dosta za nje in tudi mu nij hotela posoditi denarja proti zastavi papirjev, takih bank in ponujalcev pa je več na borzi; to se hitro zve, vse prihiti in hoče prodajati, a banke nimajo

denarja da bi jih kupovale in tako nij mo-
goče prodajati papirjev, nego po prav niski
ceni, in kakšne še po nobeni ceni ne, kurzi
padejo, manjše banke in borzni igralci falirajo eden za drugim in godijo se take scene,
kakor so se godile te dni na Dunaji.

V časih je pa tudi mogoče, da se močne
banke in bankirji pogovore med soboj, da
bodo odpovedali zastave akcijske in da sploh
ne bodo kupovali nekaterih papirjev; potem
nastane ravno taka kriza in zgube so velike.
Tako ravnanje finančni matadorji za to, da si
vse one papirje po niski ceni prisvojé in da
potem ko zopet rasto, pri njih dosta dobé.
— Tako ravnanje je pa prav lahko, kder je
toliko nepokritih papirjev, kakor v Avstriji;
vsaka najmanjša sapa je nevarna in če celo
pride do vojske, kam potem z vsem tem do-
mišljivim blagom? Iz rečenega pa smo raz-
videli, da Avstrija je močno odvisna od nem-
škega kapitala; kakor hitro se Bizmarku
zljubi, pa lahko reče: „Oho!“ In Bog zna,
če nij on hotel Avstrije blamirati ravno ob
času razstave ter jo svetu pokazati v svoji
nagoti. Tako je tedaj papirnata naša mogoč-
nost, katero so ustvarili ustavoverci!

Zahvala.

Vsem p. n. čestitim gg. igralcem in igralcem
dramatičnega društva, kateri so mi včeraj naklonili
toliko čast, izrekam s tem svojo najiskrejšo za-
hvalo za njih mene tako časteče darilo, ter jih za-
gotovljam, da mi dan 18. maja ne bode nikdar izginil
iz mojega spomina.

V Ljubljani 19. maja 1873.

Josip Noli,
regisseur dram. društva.

Tuji.

18. maja.

Europa: Frank z gospo iz Prema. — Agrivo
iz Kranja. — Kapestri, Kokošinek iz Dunaja. — Dr.
pl. Malfati iz Gradca. — Stare iz Mengša. — Hof-
man, Lohberger iz Zagreba. — Bückl iz Boh. Bistrice.

Pri Elefantu: Žitnik, Deckovič iz Trsta.
Narin iz Stajerskega. — Simeich, Polak iz Dunaja.
Weiss z gospo, gospa Olf iz Reke. — Globočnik iz
Zelenikov. — Ambrož iz Idrije. — Poznik iz Kroke.

Pri Malici: Belon, Poso, Schütz, Kreilsheim
iz Dunaja. — Šerc iz Gradca. — Julija Hyrinbach
iz Beljaka.

„Listki“.

Pod tem naslovom bode „Narodna tiskarna“
v Ljubljani izdavalca zbirko spisov beletrističnega
in znanstvenega zapopadka v zvezkih po 20 do
50 krajcev.

Prvi trije zvezki so že na svitlo prišli
in jih imajo na prodaj: „Narodna tiskarna“ v
Ljubljani in Mariboru in sledeči bukarji:

V Ljubljani: Janez Giontini; Jurij Lercher;
Zeschko & Till; Otokar Klerr. — **V Celovci:** J. Leon;
E. Liegel. — **V Mariboru:** E. Ferlinec. — **V Trstu:**
F. H. Schimpf. — **V Gorici:** Karel Sohar. — **V Celji:**
Karel Sohar. — **V Ptuj:** Vil. Blanke.

I. zvezek 25 kr.
Stenografija, sp. dr. Ribič. — Životopisje, sp.
Rajč Bož. — Prešern, Prešern ali Prešeren, sp.
Fr. Levstik. — Telečja pečenka, novela, sp. J.
Jurčič. — N. Machiavelli, sp. dr. Ribič. — Pisma iz
Rusije, sp. dr. Celestin. — Trstvo z grozdom na
Ruskem, sp. dr. J. Vošnjak. — Čegava bode? sp.
J. Ogrinec. — Narodni jezik in trgovina, spisal
L. Haderlap.

II. zvezek 50 kr.
Ivan Erazem Tatenbah. Izviren roman, spis.
J. Jurčič.

III. zvezek 25 kr.
Prvi poljub. Novela, spisal J. Skalec. — Na
črni zemlji. Novela, spisal J. Skalec.

Popotnikom

na Dolenjskem se daje na znanje,
da od 1. junija vpisanje popotnikov med
Rudolfom in Litijo ne bode več pri
c. k. poštne uradu v Rudolfovem, ampak
v bukovoznici g. Wepustek-ove udove (na
velikem trgu) ravno tam.

C. k. poštni urad v Trebnjem
15. maja 1873.

M. Gressell,
poštarica.

(135—3)

Dunajska borsa 19. maja.

(Izvirno telegrafično poročilo.)

Enotni drž. dolg v bankovcih	68 gld.	—	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	72	75	„
1860 drž. posojilo	99	—	„

Akcije narodne banke	948	—	„
Kreditne akcije	300	—	„
London	110	—	„
Napol.	8	79	„
C. k. cekini	—	—	„
Srebro	110	50	„

Do sedaj nepreseženo!

Ces. in kralj. izključ. privileg.

pravo **DORSCH** očiščeno

olje iz ribje masti

od
Viljema Maager-ja na Dunaji.

Od prvih medicinskih avtoritet preiskano, priporočeno in zapisano kot naj-
čistejše, najboljšo, najnaravnejšo in priznato nauspešniše zdravilo za **bolezni**
v prsih in pljučah, za škrofule, lišaj, gnojne bolečine, izpuške na koži,
otekle bezgalke, slabotnost itd. se dobi pravo — steklenica a 1 gld. — ali v moji
fabriški zalogi: Dunaj, Bäckerstrasse Nr. 12, ali v najbolj renomiranih lekarnah in
specerijskih štacunah monarhije, tako med drugimi pri teh-le firmah: **Maribor:**
J. D. Bankalarjeva vdova, A. W. König, lekar; **Gradec:** Ertl & Krepesch, D.
Sigmund, M. Seiner, F. X. Seeger, trgovci, V. Grablowitz, lekar; **Celje:** F. Janesch,
trg.; **Judenburg:** J. Postl, trg.; **Celovec:** Dr. P. Hauser-jevi dediči, A. Beinitz,
F. Erwein, lek.; **Ljubljana:** Eggenbergerjeva vdova, Ot. Schenk, lek. P. Lassnik,
M. Golob, trg.; **Ptuj:** G. Karagyena, A. E. Reithammer. (199—15)

Izgubi

vsak svoj denar, kder v tukajšnjih dunajskih prodajalnicah
igrač ure kupuje, katere valed svojih lažnjivih oznak, kot:
Prvi dunajski urarski-bazar, Praterstrasse št. 16, lažljiva
fabrika ur, Opernring št. 7 i. t. d. krivo in zavrženo blago
jako slabe vrednosti za pravo angleško prodajo. Torej se
čutim primoran, na to premedeno sleparstvo čestito p. n.
občinstvo opozoriti, da se blagovoli naravnost obračati na
slovoče

tovarnica ur,

(lastno izdelstvo) od
Josef Hawelka

na **DUNAJI**, Leopoldstadt, Taborstrasse
Nr. 10, „zum Pfau“,

katera svoje dobro regulirane
od c. k. urada za punčiranje poskušene ure po
sledečih neverjetnih

pa vendar resničnih cenah prodaja.

Samo 1 gld. 50 kr. ali 2 gld. prav pariška ura iz bronca
z enoletnim poročtom. — 8 gld. 50 kr. prav an-
gleška cilindrična ura s prav talmi-zlatno verižico
in petletnim izkazom poročstva.

Samo 9 gld. prav angleška cilindrična ura s kristalnim
steklom, sekundnikom, s fino verižico iz pravega
talmi-zlata z medaljonom in garantilnim pismom vred.

Samo 12 gld. srebrna cilindrična ura s pravozlatnim skakal-
cem, močnim kristalnim steklom, z verižico, medaljo-
nom iz talmi-zlata in garantilnim pismom vred.

Samo 15 ali 20 gld. prav angleška, srebrna siderna ura,
se savoneto, dvojnim plaščem, najfiniš gravirana, z
verižico iz pravega talmi-zlata in garantilnim pismom
vred.

Samo 13 gld. prav angleški srebreni in v ognji pozlačen
kronometer, ne ponarejen, z verižico, medaljonom iz
talmi-zlata, z usnjatim vtikom in garantilnim pismom.
14 gld. ravno isto znamenito šniša z orientalnim
kaziplotem.

Samo 14 ali 17 gld. prav anglešk Prince of Wales
remontoar v najmočnejšem obsegu, z kristalnim stek-
lom, s kolesjem iz nikeljna iz pravega talmi-zlata;
te ure imajo mimo drugih to prednost, da se brez
ključa navijajo; k tem uram dobi vsaki verižico iz
talmi-zlata z medaljonom in garantilnim pismom vred
zastonj.

Samo 12 gld. prav angleška ura iz dobrega talmi-zlata,
cilinder nove fasone, z dvojnimi kristalnim steklom,
kde se tudi zaprti kolesje vidi, z verižico iz talmi-
zlata, z medaljonom in garantilnim pismom vred.

Samo 13 gld. ura v talmi-zlatu, z dvojnimi plaščem, savo-
neto, skakalcem, kristalnim steklom in kolesjem iz
nikla, s fino verižico iz pravega talmi-zlata, medaljo-
nom, usnjatim vtikom in garantilnim pismom vred.

Samo 14 ali 15 gld. posebnost najfiniših prav angleških
cilindrastih ur s ploščatim kristalnim steklom, sek-
kundnikom, po želji, s belim ali barvanim kazalom.
Zaradi gotove konstrukcije se garantira, da ura v
enem mesecu ne sme za 2 minuti naprej iti niti za-
ostati, s fino verižico in medaljonom vred.

Samo 14 ali 17 gld. prav fina ura za gospe, prav srebrna
in prav pozlačena z verižico krog vrata iz pravega
talmi-zlata in garantilnim pismom vred.

Samo 18 gld. prav angleški, najfiniš v ognji pozlačen kro-
nometer s dvojnimi plaščem najfiniš emailiran, z fino
verižico iz pravega talmi-zlata, medaljonom in ga-
rantilnim listom vred.

Samo 18 ali 20 gld. najfiniša srebrna prav angleška siderna
ura, s 15 rubini, z najfiniš verižico iz talmi-zlata,
medaljonom, z usnjatim vtikom in garantilnim pis-
mom vred.

Samo 20 gld. srebrna remontoarna ura, se brez ključa na-
vija, z verižico iz talmi-zlata in medaljonom vred.
23, 25, 27 gld. zlata ura za gospe z verižico, meda-

ljonem in garantilnim pismom. Potem 45 do 65 gld.
z brilantnimi kamenčki.

Samo 6 gold. krasna pariška ura iz bronca, s bilom pod
steklom, kinč za vsako sobo. 1 gld. 80 ali 1 gld. 80 ali
2 gld. najfiniš ure iz Černolesa, porcelana, emaili-
rane, čitne in za na steno, za kojih tek je 3 cele
leta poročstvo. Vse moje ure so prve hre in se ne
smejo s ponarejenimi zamenjati.

Verižice iz talmi-zlata kratke 1 gl., 1.20, 1.50, 1.80,
2, 3, 4, 5, 7, krog vrata dolge

gl. 1.50, 2, 2.40, 3, 4, 6, 8.

Srebrne verižice gl. 3, 3.50, 4, 6, 6 do 12.

Pariški budivci z uro 6 gl.

Pariški popotni budivci z uro, ki pri izbudenju luč
prižgejo, 9 in 12 gl.

Patentno-varni budivci se strelno pripravijo, ki ob
enem tudi luč prižgejo, 14 in 16 gl.

Pariški budivci, v elegantnem zaporu iz bronca, najfi-
niše izdelani, 13, 14 in 16 gl.

Krasne pariške ure iz bronca s bilom pod steklom
6 in 8 gld. najfiniša izgotovljene 10 gld., kinč za vsako
sobo.

Salonske ure s okvirom prav dobro pozlačenimi okviri,
bije ure in polure, za elegantne salone, tudi za obdara-
vanje zelo priprave, s najlepšim lišpom, po čudovito niski
ceni od 8, 10, do 14 gl. te najfiniša.

Krasne muzikalijske, melodijoni s nebeškimi gla-
sovi in mandoliji itd. Tremolo igrajo te najnovejše
kompozicije od Strauss-a, Offenbach-a, Rossini-ja, Meyer-
beer-ja in dr. 1 kos muzikalije z 3 napavi 7 in 16 gld., s
4 napavi 7 gl. 80 kr., s 6 napavi 18 gl.

Na predpošiljatev zneska ali poštno povzročje se vsako naro-
čilo v 24 urah natančno izvrši. Neregulirane ure so za 2
gl. ceneje.

Zapisniki cen zastonj.

Urarji in prodajalci ur nahajajo veliko zalogo od
4000 do 5000 ur po čudo-
vito niskih cenah.

Le skoz večletno bivanje na Angleškem in v Švici, po-
tem skoz veliko prodajo, sem vsatnu, ure po niskih cenah
prodajati. — Za ure, kupljene pri meni, garantiram 5 let.
V slučaju, ko bi se v teh 5 letih poročilo ali se kaj drugega
pripletalo, se zavzemem, to zastonj popraviti.

Podružnice: Leopoldstadt, grosse Pfarrgasse
Nr. 6.

Florisdorf, Hauptstrasse Nr. 53.

(55—13)

Svarilo.

Sleparstvo z urami je v zadnjem času takli vrhunec do-
seglo, da si prodajalci igračk kot urarji in fabrikanti ur naslov
dajejo, in da bi p. n. občinstvo vsakako prevarili, svoje na-
slove vedno spreminjajo, kot: pred „Erster Wiener Uhren-
Bazar“, zdaj „Uhrenfabrik, Praterstrasse Nr. 16“, pred „Erstes
Wiener Uhren-Etablissement“, zdaj „Uhrenmacher, verlängerte
Kärntnerstrasse Nr. 51, Palais Todesco“, potem „Uhrenfabrik,
Opernring 7“ in da bi se sleparstvo na najvišji vrhunec do-
gnalo, pustijo na silno nesramen način svarila, kateri bi ravno
jihovo kupčijo zadevati imele, na prodajalnice igračk in njihovih
prejšnjih naslovov, razglašati. Čestitim p. n. stanovanjem v
pokrajini, kateri se o resnici skoz osobno obiskovanje ne mo-
rejo prepričati, nij treba drugo, nego da se z listino na ka-
terege svojih znancev obrnejo, da se bode potem pokazalo, da
je to od mene tukaj navedeno čista resnica, ker se tam,
mesto ur, ustrojev in urarjev — cevi za pipe, gobe, palice,
lile, tobaknice in takšne reči nahajajo. Posebno ozira vredna
je naj več sleparstvo gojčca prodajalnice igračk „am Opern-
ring Nr. 7“, katera vse zavrženo blago od fabrik po brezceni
nakupuje, te in vse nališpane ure kot nove prav angleške
prodaja.

Vsi ti ljudje niso ne urarji niti strokovnjaki in nemajo
o kakovosti ur nikakšnega pojma, ter vsled tega najmanjšega
poročstva dati ne morejo in napovedano poročstvo je samo sle-
parstvo.

Opominjan od mnogih mojih kupčevalcev, kateri so tak
nesrečni bili, da so se na ta način oslepariti dali, svarim
vsakternika pred nakupovanjem takšnega neslužljivega zavrže-
nega blaga v zgorej omenjenih prodajalnicah.